

Innledning:

Ph.D-prosjektet er ment å inngå i forskningsprogrammet Citizenship, Encounters and Place Enactment in the North (CEPIN) ved UiTø, og retter seg særlig mot de to bjelkene *citizenship* og *place enactment*, som jeg har valg å oversette til samfunnsborgerskap og stedskonstruksjoner.

Tema for prosjektet er samspillet mellom steds- og samfunnsborgerkonstruksjoner, sett på bakgrunn av globale og lokale prosesser og belyst gjennom en casestudie av steds- og samfunnsborgerkonstruksjoner i forbindelse med lokalvalgkampen i Tromsø 2007.

Prosjektet fokuserer på sted og stedskonstruksjoner, og hvordan disse både oppfattes ulikt, konstrueres forskjellig og utøves på mange måter av ulike grupper borgere. Stedskonstruksjoner handler om å etablere fortellinger og forestillinger om hva slags sted dette er, hvilke aktiviteter som er mulige og ønskelige på stedet, hvem som hører til her og hvilke rettigheter de har. Stedskonstruksjoner kan ofte forstås som et forsøk fra ulike aktører på å gi steder en plass i forhold til omverden, for eksempel en konkurransedyktig plass i den globale petroleumsindustrien eller en plass som utstillingsvindu for urfolks rettigheter og kultur. Samtidig konstituerer og definerer stedskonstruksjoner ulike aktørers tilhørighet, rettigheter og plikter i forhold til bestemte steder. Sted utgjør derfor også et moralsk og politisk rammeverk for samhandling og interaksjon (Lee and Smith, 2004). Stedskonstruksjoner og samfunnsborgerskap er nært forbundet. En intuitiv betydning av samfunnsborgerskap er nettopp tilhørighet til et samfunn, og denne tilhørigheten finner sitt uttrykk gjennom sted og rom (Lister 2003). Derfor er både forståelsen av steder og definisjoner av samfunnsborgerskap "intimately linked to the kind of society and political community we want" (Mouffe 1992: 25).

Problemstillinger og forskningsspørsmål

Et sentralt spørsmål i prosjektet vil være hvordan lokale aktører i Nord-Norge reagerer på de spenningene som tid-rom kompresjon og økende mobilitet medfører for steders utviklingsmuligheter. Stedskonstruksjoner fremføres og omformes, som en konsekvens både av globale prosesser eller sjokk utenfra, og som følge av lokale reaksjoner, bearbeidelser og nyskaping. Globaliseringsprosesser kan medføre en mer åpen og fleksibel forståelse av steder, det vil si en forståelse som evner å ta opp i seg nye utviklingstrekk og integrere uensartete befolkningsgrupper. Motsatt kan press utenfra og innenfra også føre til at rådende stedsforståelser videreføres og forsterkes i et forsøk på å skjerme og avgrense steder i konkurranse med utenomverden, samt å opprettholde skillelinjene mot internt marginaliserte grupper.

Prosjektet tar sikte på å utforske denne grenseoppgangen mellom inkluderende og ekskluderende stedskonstruksjoner, og rammene for samfunnsborgerskap i lys av disse stedskonstruksjonene. Hvordan konstrueres og fremføres steder og samfunnsborgere i nordlige kommuner og lokalsamfunn? I hvilken grad er stedskonstruksjonene åpne og fleksible, og i hvilken grad gjenspeiler de heterogenitet og mangfold? Hvem blir gitt rom/rett/plass i stedsforståelsene? Hvem blir regnet av andre og seg selv som samfunnsborgere? I hvilken grad gjenspeiler stedskonstruksjonene ulike gruppers forståelser av seg selv og av stedet? Hvordan skape en felles forståelse av stedet som gir alle de som bor der rom og stemme som samfunnsborgere?

For å belyse disse problemstillingene vil jeg ta utgangspunkt i en casestudie av steds- og samfunnsborgerskapskonstruksjoner slik de blir fremført under lokalvalgkampen 2007 i Tromsø. Fokuset vil være på den sosiale konstruksjonen av Tromsø og av ulike befolkningsgruppers tilhørighet og samfunnsborgerskap på stedet. Lokalvalgkampen er valgt som en tidsavgrenset periode der den diskursive kampen knyttet til disse konstruksjonene er særlig synlig og aktuell. Studien vil ta for seg "offisielle" eller hegemoniske steds- og samfunnsborgerdiskurser gjennom analyse av tekst og billedmateriale, samt undersøke eventuelle andre, mindre kommuniserte forståelser som ikke er tilstede i offentlig debatt gjennom kvalitative intervjuer og eventuelt andre kvalitativt orienterte forskningsstrategier.

Forskningsspørsmål:

- Hvordan blir stedet og samfunnsborgerskapet fremført/konstruert gjennom den offentlige debatten i valgkampen?
- I hvilken grad opplever ulike befolkningsgrupper at dominerende steds- og samfunnsborgerkonstruksjoner samsvarer med deres egne forståelser av stedet og sin egen plass der?
- I hvilken grad er stedskonstruksjonene åpne og fleksible, og i hvilken grad er de lukkede?

Hvorfor er Tromsø interessant som case?

Tromsø er Nord-Norges største by med drøyt 61.000 innbyggere. Byen har hatt en jevn og positiv befolkningsvekst de senere år, basert på fødselsoverskudd og netto innflytting. I forhold til landsgjennomsnittet har Tromsø en relativt ung befolkning, noe som kan forklares med at flertallet av innflytterne til byen er i alderen 18-30. 5,4 % av innbyggerne har innvandrerbakgrunn (mot 4,3 % i hele Norge). Kommunen tar mål av seg til å være "landsdelssenter, regional møteplass og kulturelt knutepunkt" (Kommuneplan for Tromsø, 1999). I forbindelse med lanseringa av Tromsø som søkerby til vinter-OL i 2014 omtales Tromsø som "en moderne bykommune med en fargerik og energisk befolkning fra hele landet og over hundre forskjellige land"¹. På denne måten fremføres en planlegger- og politikerdiskurs om Tromsø som internasjonal, utadrettet og fleksibel. Hvilke forståelser ligger bak slike beskrivelser, og hvilke forståelser blir eventuelt ikke fremført?

Det har de senere år vært mange offentlige debatter omkring byens fremtidige utvikling. Et eksempel er diskusjonen om Tromsø skulle søke om å arrangere Vinter-OL i 2014. Tilhengerne knyttet mange visjoner og muligheter til et slikt arrangement, mens motstanderne også tok i bruk sterke språklige virkemidler. Andre eksempler på saker som har engasjert mange innbyggere og den lokale pressen de senere år, er protestaksjoner mot nedleggelse av kommunale sykehjem, debatten omkring bygging av høyhus i sentrum, og planleggingen av den såkalte Mandelakonserten i juni 2005 som ble møtt med både entusiasme og skepsis i forkant. Våren 2005 ble prosjektet "Byutviklingens år" startet opp som en selverklært folkelig motstand mot kommunens foreslåtte sentrumsplan. "Byutviklingens år" er nok et eksempel på engasjement for byens utvikling blant deler av befolkningen. De mange debattene kan forstås som at det er stor grad av diskursiv kamp og åpenhet omkring steds- og samfunnsborgerkonstruksjonene i Tromsø. Hvilke befolkningsgrupper deltar, og hva slags konstruksjoner blir det kjempet om?

¹ <http://www.tromso2014.no/?id=4&subid=0>, lest 04.02.04

Teoretiske utgangspunkt og innfallsvinkler

En konsekvens av de prosessene vi kaller globalisering er at sosiale konstruksjoners kontekstuelle og foranderlige karakter har blitt mer synlig. Som følge av økende mobilitet og diversitet stilles vedtatte sannheter og forståelser på prøve. Dette gjelder også for forståelser av sted og samfunnsborgerskap. Dette prosjektet bygger på et syn på den sosiale virkeligheten som konstruert, foranderlig og grunnleggende politisk, i den forstand at våre forståelser av virkeligheten former og formes av sosial handling og sosiale prosesser. Sosiale konstruksjoner former våre forståelser og handlinger, og har materielle og politiske konsekvenser. Hvordan sted konstrueres kan for eksempel ha betydning for hva slags økonomisk politikk som føres på stedet, og hvordan samfunnsborgerskap konstrueres kan være avgjørende for hvem som har og tar i bruk muligheter for å påvirke lokale politiske prosesser. Det er viktig å understreke at "selv om viden og identiteter alltid i *princippet* er kontingente, er de i konkrete situationer alltid relativt fastlåste" (Winther Jørgensen og Phillips 1999: 14). Sosiale konstruksjoner som har blitt så fastlåste eller bundet til en bestemt meningsramme at de oppleves som selvsagte eller naturlige kalles hegemoniske (Laclau og Mouffe 2001) eller doxiske (Bourdieu 1993). Det motsatte av dette vil være diskursiv kamp eller ortodoksi, dvs at det er kamp om hvordan sosiale konstruksjoner skal forstås og hvilke meningsrammer de skal knyttes til.

Sted er et sentralt samfunnsgeografisk begrep, som har blitt diskutert og teoretisert på mange måter. Det teoretiske utgangspunktet for dette prosjektet er et syn på steder som relasjonelle og sosialt konstruerte. Jeg baserer meg blant annet på Doreen Masseys (1993, 1999) framlegg for en progressiv eller global stedsforståelse. Masseys tilnærming vektlegger steder som prosessuelle, åpne i forhold til omverden, mangfoldige, og samtidig unike arenaer for interaksjon og samhandling (Cresswell 2004)². Denne tilnærmingen kan utdypes ved hjelp av Agnews tredimensjonale stedsbegrep: Sted som lokalisering eller *posisjon* (location), sted som *arena* for sosiale relasjoner (locale), og sted som *forståelse* og kilde til *identitet* (sense of place) (Agnew 1987 i Stokke 1999). At steder er relasjonelle betyr at steders posisjon må forstås som et resultat av økonomiske og politiske maktrelasjoner, både innad på stedet og i forhold til andre steder og aktører utenfra. Hvordan disse maktrelasjonene forhandles er knyttet til stedet som arena for sosiale relasjoner. Her vil steders institusjonelle og sosiale strukturer for samhandling være sentrale for å forstå hvordan stedets ressurser fordeles og ulike aktørers posisjoner befestes. En hegemonisk eller enhetlig stedsidentitet kan ikke tas for gitt i lys av Masseys stedsbegrep. Stedsforståelser og stedsidentiteter vil på grunn av steders åpne og sammensatte karakter være mangfoldige, og eventuelle hegemoniske stedsforståelser kan forstås som uttrykk for en diskursiv låsing av dette mangfoldet.

Cresswell (2004) understreker at realiseringen av det Massey kaller en progressiv stedsforståelse bare er en av flere mulige stedsscenarier i møte med globaliseringsprosesser. Han referer blant annet til David Harvey (1996), som hevder at tid-rom kompresjon og kapitalens akselererende mobilitet fører til økt konkurranse mellom steder, og at resultatet av en slik konkurranse snarere er en reaksjonær eller ekskluderende stedsforståelse basert på etablerte elites forsøk på å opprettholde sin egen posisjon. Stedsforståelser kan imidlertid også brukes som en intersubjektiv kulturell ramme for politisk mobilisering og motstand (Routledge 1992). Soja (1999) bruker begrepet *thirdspace* for å beskrive en stedsforståelse

² Masseys tilnærming til stedskonstruksjoner rommer etter min mening mye av det som ligger i forskningsprogrammet CEPINs begrep om place enactment. Enactment brukes av bl.a. Law og Urry (2003) om sosiale fenomener som er flytende, uforutsigbare og ikke-lineære. Mulige norske oversettelser av dette begrepet kan være fremførelse eller konstruksjon-under-utførelse. Place enactment innebærer da en forståelse av steder som konstruerte, fleksible, åpne, foranderlige – en progressiv stedsforståelse.

som bygger på det Lefebvre (1975) kaller hverdagslivets konkrete eller levde rom. Thirdspace er i følge Soja et rom for radikal åpenhet, mangesidede representasjoner og motstand. En slik stedsforståelse åpner opp for potensialet i marginaliserte posisjoner og stedskonstruksjoner.

Citizenship har tradisjonelt vært nært knyttet til nasjonalstaten og individenes forhold til denne i form av et formelt statsborgerskap. Nyere teorier om citizenship har imidlertid utvidet borgerbegrepet til å omfatte både det tradisjonelle statsborgerskapet og et bredere definert medborgerskap. Jeg følger Brochman i å bruke samfunnsborgerskap som et "samlebegrep for statsborgerskap og medborgerskap på norsk som tilsvarer den dobbeltheten det britiske begrepet *citizenship* rommer" (Brochman 2002: 56). Samfunnsborgerskap knyttes til følgende tre dimensjoner: Individets status, definert ved de rettigheter (sivile, politiske og sosiale) og plikter denne fører med seg, individets tilhørighet og identitet som medlem av et politisk samfunn, og individets deltakelsesmønster og "sivile dyder" i forhold til samfunnet. Rettighetene og pliktene som følger med statusen som samfunnsborger kan ta to former: Juridiske rettigheter og plikter sikres av staten, og er knyttet til det formelle statsborgerskapet. Sosiale rettigheter og plikter kobles av Brochman til medborgerskap. Disse er symbolske heller en formelle, og handler om å være en del av samfunnet, både subjektivt og objektivt.

Selv om samfunnsborgerskap fremstilles som et universelt begrep som skal omfatte alle borgere i et samfunn, bygger det på mange måter på en stilltiende vestlig og mannlig norm (Lister 2003). Det forutsettes implisitt at samfunnsborgere er bosatt i den staten de er statsborgere i, og at skifte av statsborgerskap er et unntak. Som følge av økonomiske forskjeller og politisk forfølgelse er det store befolkningsgrupper i de fleste land i verden som bor i land hvor de verken har fullverdig statsborgerskap eller medborgerskap. Begrepet *denizens* (Agamben 2000) eller *delborgere* (Brochman 2002) blir brukt som betegnelse på borgere som, til tross for at de har oppholdstillatelse og innrømmes visse sosiale rettigheter fra staten, ikke har fulle politiske og sosiale rettigheter i det landet de bor. Men heller ikke de som gjennom statsborgerskap og medborgerskap regnes som samfunnsborgere i et land har nødvendigvis like rettigheter eller ressurser til å utøve disse. Både alder, kjønn, etnisitet, utdanning og økonomisk status kan påvirke samfunnsborgernes faktiske muligheter til deltakelse. Samfunnsborgerskap handler altså ikke bare om formelle rettigheter men også om faktisk inkludering, synliggjøring og prioritering. Lister understreker at samfunnsborgerskap bør forstås som en pågående prosess, der kampen for å oppnå nye rettigheter og gi nytt innhold til eksisterende rettigheter er med på å opprettholde og videreføre samfunnsborgerskapet. Et slikt fokus på samfunnsborgerskap som prosess kan meget godt kombineres med Masseys begrep om en progressiv eller global stedsforståelse. Samfunnsborgerskap og sted konstrueres i lys av dette gjensidig, gjennom økonomiske og politiske maktrelasjoner, sosiale forhandlinger og diskursive representasjoner av inklusjon og eksklusjon.

Forskningsstrategier. Veier inn.

Målet mitt i dette forskningsprosjektet er å undersøke hvordan sted og samfunnsborgerskap konstrueres og kommer til uttrykk, både gjennom offentlig debatt og på et mer personlig eller hverdagslig plan blant ulike befolkningsgrupper i Tromsø. Jeg ønsker å belyse hvilke forståelser som ligger til grunn for ulike partier og interessegruppers fremføringer av stedet og samfunnsborgerskapet, hvorvidt disse forståelsene utgjør en hegemonisk diskurs om Tromsø og byens innbyggere, eller om det er kamp mellom flere konkurrerende diskurser. Jeg ønsker også å synliggjøre andre forståelser som ikke er like fremtredende i diskusjonene omkring hva slags sted Tromsø er og hvem Tromsøs borgere er, og å fokusere på noen grupper i befolkningen som befinner seg nært yttergrensene av tradisjonelle konstruksjoner av steds- og

samfunnsborgerskap. På grunnlag av disse målsettingene ser jeg for meg flere aktuelle veier inn i det empiriske materialet, og forskningsstrategien tar sikte på å kombinere noen av disse.

Forskningsspørsmålene søkes belyst gjennom en casestudie av steds- og samfunnsborgerkonstruksjoner slik de fremføres og forstås i tilknytting til lokalvalgkampen i Tromsø høsten 2007. En casestudie er i følge Yin (1994) en empirisk undersøkelse av et nåværende fenomen innen dets realistiske kontekst. Ofte vil konteksten vurderes som avgjørende for hvordan fenomenet som skal studeres utspiller seg. En årsak til at jeg vil studere sted og samfunnsborgerskap i tilknytting til lokalvalget, er at dette er en periode da den diskursive kampen knyttet til disse begrepene sannsynligvis vil være særlig synlig og aktuell. Gjennom politiske utspill og debatt fremsetter politiske partier, så vel som andre interessegrupper og organisasjoner, sine visjoner for og forståelser av stedet. Samtidig blir ulike befolkningsgrupper konstruert og fremført som legitime interessehavere i forhold til stedet. For eksempel vil et fokus på barnehager og skoler i lokalvalgkampen kunne fremme en forståelse av stedet som et godt sted å få og oppdra barn, fremtidsorientert, ungdommelig eller kunnskapsbasert. Samtidig konstrueres småbarnsforeldre, og muligens også kvinner, som samfunnsborgere, ved at deres behov blir satt i sentrum. På samme måte vil et politisk fokus på industriutvikling og næringspolitikk bidra til en konstruksjon av et industristed, fokusert på økonomiske verdier og produksjon. Viktige samfunnsborgere blir da entreprenører, næringsmottakere og industriarbeidere. Ulike steds- og samfunnsborgerkonstruksjoner kan stå i konflikt med hverandre, men det kan også tenkes at tilsynelatende motstridende fremstillinger forenes av noen overordnede konstruksjoner, knyttet til for eksempel nasjonalitet eller forholdet til sentrale myndigheter.

Som en innfallsvinkel til den offentlige debattens steds- og samfunnsborgerkonstruksjoner tenker jeg å gjøre en diskursanalyse av valgkampmateriale, avisartikler og annonser som deles ut eller publiseres i Tromsø under lokalvalgkampen 2007. Forenklet sagt handler diskursanalyse om å synliggjøre hvordan mening dannes og forsøkes fastlåst gjennom tegn eller representasjoner (Winther Jørgensen og Phillips 1999). Neumann (2001) understreker at representasjoner ikke begrenser seg til tekstlige representasjoner, men at også tale, kroppsspråk og andre tegn i prinsippet kan studeres som diskurs. I denne sammenhengen mener jeg at publiserte tekster og bilder vil være mest aktuelle, blant annet fordi disse i større grad enn tale og kroppsspråk er offentlig tilgjengelige for store deler av befolkningen. I tillegg har slike publiserte tekster og bilder den fordel at de ikke er produsert i forskningsøyemed, og dermed ikke henvender seg spesielt til forskeren. En diskursanalyse av valgkampmateriale vil fokusere på hvilke meninger og forståelser som ulike representasjoner bygger på og fremfører, hvilke sannheter som blir tatt for gitt og hvilke påstander det føres argumentasjon for. Graden av samsvar eller konflikt mellom ulike representasjoner av byen og innbyggerne vil også være av interesse.

For å få tilgang til konstruksjoner av sted og samfunnsborgerskap som ikke er synlige i den offentlige debatten, vil jeg også benytte meg av andre kvalitative forskningsstrategier, blant annet kvalitative intervjuer. I denne delen av studien vil jeg fokusere på intervjupersoner fra befolkningsgrupper som på ulike måter kan forstås som marginaliserte i forhold til de rådende konstruksjonene av sted og samfunnsborgerskap i Nord-Norge. Særlig aktuelle i denne sammenhengen er utenlandske statsborgere og norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, ungdommer og økonomisk marginaliserte grupper. Aktuelle temaer som kan tas opp gjennom slike intervjuer er intervjupersonenes personlige livshistorie i forhold til Tromsø, deres forståelser av hva slags sted Tromsø er, hva slags aktiviteter som er mulige og akseptable her, hvem som hører til og hvem som ikke gjør det. Jeg vil også be intervjupersonene om å

diskutere hvordan de ønsker seg stedets utvikling i fremtida og hvordan de vurderer sine muligheter til å delta i eller påvirke denne utviklingen. En annen aktuell innfallsvinkel er å be intervjupersonene om å reflektere over noe av det innsamlede valgkampmaterialet, og diskutere hvorvidt de føler seg inkludert eller ekskludert i forhold til budskapet de får ut av materialet. Kvalitative forskningsintervju kan fungere som et redskap for å la intervjupersonen sette ord på sine iboende erfaringer og persepsjoner. Gjennom intervjuene inviteres intervjupersonen også til å reflektere over sin egen rolle som samfunnsborger. Dette kan igjen komme til å påvirke hans/hennes forståelse av stedet og samfunnsborgerskapet. Ideelt sett kan intervjusituasjonen ha en læringseffekt både for forsker og intervjuperson. En av målsettingene med å gjøre slike intervjuer er som sagt å få tilgang til forståelser og konstruksjoner som ikke er synlige i den offentlige debatten. I tillegg ønsker jeg gjennom dialog med intervjupersonene å åpne opp for flere mulige tolkninger av de mer synlige stedskonstruksjonene. Deres reaksjoner på noe av det materialet jeg skal analysere, vil kunne hjelpe meg til å se flere og andre kontekster og sammenhenger (Søndergaard 2000).

Refleksjoner over egen rolle i forskningsprosessen.

Å gjøre en studie av steds- og samfunnsborgerkonstruksjoner i min egen hjemby betyr at jeg har med meg en del "håndbagasje" i form av både forkunnskaper og førforståelser. Paulgaard (1997) påpeker at feltarbeid på eget hjemsted innebærer en nødvendig reposisjonering i forhold til den posisjonen en har i utgangspunktet. En fordel er at forskeren har mye forkunnskaper som vil kunne lette det praktiske forskningsarbeidet og bidra til å finne frem til aktuelle problemstillinger og tema. Jeg har tidligere vært engasjert i lokalpolitikk i Tromsø gjennom medlemskap i en politisk ungdomsorganisasjon, og blant annet vært varamedlem i kommunestyret og jobbet som valgkampsekretær. Dette engasjementet innebærer at jeg har forkunnskaper om lokalpolitikken, og også noen kontakter i det politiske miljøet. Slike forkunnskaper kan være nyttige, samtidig som det er viktig å opprette en distanse mellom mine førforståelser av ulike parter politiske budskap og det analytiske arbeidet som skal gjøres i studien. Feltarbeid på eget hjemsted kan ifølge Paulgaard også gjøre det lettere å kommunisere med intervjupersonene fordi en har mange felles erfaringsområder og deler mange kulturelle koder. På den andre siden kan den antatte nærheten også føre til at en overser forhold som en selv tar for gitt og oppfatter som uproblematisk. Selv om jeg i likhet med mine tiltenkte intervjupersoner bor i Tromsø, vil jeg i mye mindre grad enn dem befinne meg i marginene av den rådende forståelsen av samfunnsborgerskap. Jeg er oppvokst på stedet, er etnisk norsk, har høyere utdanning, relativt sikker økonomi, samt politiske erfaringer og nettverk. Det er verdt å reflektere over i hvilken grad jeg kan forstå og formidle erfaringene og meningsrammene til intervjupersoner som på mange måter står i en annen posisjon på stedet enn jeg selv. Det kan være fare for å både undervurdere og overvurdere forskjellene mellom meg selv og intervjupersonene. En slik fare kan aldri elimineres, men refleksjon over mulige fallgraver kan forhåpentligvis redusere problemet og samtidig bidra til økt forståelse av både intervjupersonenes og egen stilling.

Faglig tilknytning og forskningssamarbeid

Phd-prosjektet bygger på et samfunnsgeografisk perspektiv, samtidig som det er ønskelig å trekke inn både teori og erfaringer fra andre fagdisipliner, bl.a. statsvitenskap og demokratiteorier. Universitetet i Tromsø og det tverrfaglige miljøet ved Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning (IPL) vil etter min mening være et godt utgangspunkt for prosjektet. Førsteamanuensis Haldis Valestrand ved IPL arbeider for tiden med et forskningsprosjekt om stedskonstruksjoner i endring i Kirkenes, og har sagt seg villig til å veilede prosjektet. Det vil også være naturlig å samarbeide med forskningsprogrammet

Globalisering nedenfra? Lokaliserte transformasjoner i et nordområdeperspektiv, som er organisatorisk forankret ved IPL.

Fremdriftsplan:

Vår 2006: Litteraturstudier/kurs og 50 % pliktarbeid
Høst 2006: Litteraturstudier/kurs og 50 % pliktarbeid
Vår 2007: Feltarbeid (intervjuer) og litteraturstudier/kurs
Høst 2007: Feltarbeid (valgkampmateriale og intervjuer), innledende analyse
Vår 2008: Innledende analyse/artikkelskriving, 50 % pliktarbeid
Høst 2008: Analyse/artikkelskriving, 50 % pliktarbeid.
Vår 2009: Skrive avhandling
Høst 2009: Skrive avhandling

Referanser:

- Agamben, G. 2000. *Means without End. Notes on Politics*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Bourdieu, P. & L. Wacquant. 1993. *Den kritiske ettertanke. Grunnlag for samfunnsanalyse*. Det norske samlaget, Oslo.
- Brochman, G. 2002. Statsborgerskap, medborgerskap og tilhørighet. G. Brochman, T. Borchgrevink og J. Rogstad (red.). *Sand i marskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge*. Makt- og demokratiutredningen 1998-2003. Gyldendal, Oslo
- Cresswell, T. 2004. *Place, a short introduction*. Blackwell, Oxford.
- Harvey, D. 1996. *Justice, Nature and the Geography of Difference*. Blackwell Publishers, Cambridge, MA.
- Laclau, E. & C. Mouffe. 2001. *Second Edition: Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. Verso, London/New York.
- Lee, R. & D. Smith (eds.). 2004. *Geographies and Moralities. International Perspectives on Development, Justice and Place*. Blackwell, Oxford
- Lefebvre, H. 1975. Det bymessige rommets produksjonsprosess. Aspen, J. & J. Pløger (red.). 1997. *På sporet av byen. Lesninger av senmoderne byliv*. Spartacus Forlag, Oslo.
- Lister, R. 2003. *Citizenship. Feminist Perspectives. Second edition*. Palgrave Macmillan, New York
- Massey, D. 1993. Power-geometry and a progressive sense of place. Bird, J. et al (eds). *Mapping the Futures. Local Cultures, Global Change*. Routledge, London.
- Massey, D. 1999. Spaces of politics. D. Massey, J. Allen og P. Sarre (eds). *Human Geography Today*. Polity Press, Cambridge
- Mouffe, C.(ed) 1992. *Dimensions of Radical Democracy*. Verso, London.
- Neumann, I.B. 2001. *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Routledge, P. 1992. Putting Politics in its Right Place. *Political Geography*. 11(6) 1992. ss 588-611 Butterworth & co
- Paulgaard, G. 1997. Feltarbeid i egen kultur – innenfra, utenfra eller begge deler? Fossåskaret, Fuglestad og Aase (red). *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Soja, E. W. 1999. Thirdspace: Expanding the Scope of the Geographical Imagination. D. Massey, J. Allen og P. Sarre (eds). *Human Geography Today*. Polity Press, Cambridge
- Søndergaard, D.M. 2000. Destabiliserende diskursanalyse: veje ind i poststrukturalistisk inspireret empirisk forskning. Haavind, H. (red.) *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Gyldendal, Oslo.
- Stokke, K. 1999. *Politisk geografi*. Tano Aschehoug, Oslo.
- Winther Jørgensen, M. & L. Phillips. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde.
- Yin, R.K. 1994. *Case study research: design and methods*. Sage, California.